

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1923-12-22, iš Miuncheno - į Būgius

Vandukėli, šandie išlydėjau Julių ir Juzuką į kalnus.

Vandukėli, šandie išlydėjau Julių [1] ir Juzuką [2] į kalnus. Pats nevažiavau – nors ir labai norėjos. Bet baisiai neturiu laiko, o ir vieno čekio negaliu sulaukti, kuris mažiausiai prieš pusantro mėnesio jau turėjo ateiti. Gerai būtų, kad galėčiau išvažiuoti į Ski kursus, į kuriuos jau įsirašiau. Bet kažin[,] ar pavyks. Baisiai maža laiko beliko, o dar taip daug padaryti reikia. Jei nepavyks į kursus išvažiuot, tai jau iki kvotimų iš vietos neteks bepasijudinti – taip kalnų ir nematysiu šią žiemą. Julius[,] Juzukas – be jokios „amunicijos“ – daviau jiems mano drabužius, batus, sustorėjau „vadą“ – bet vargu bo jiems pavyks bent Kreuzeck (palei Garmisch, kur Vicė [3] buvo) pasiekti – nes baisiai daug pridribo sniego ir dar sninga – jie gaus iki kaklo maudytis sniege. [4]

Per tas dvi dieni, kol jie buvo Miunchene – gerokai pasilsėjau. Pirma visai rimtai bijojau, kad su širdim pas mane negerai. Nes vakare visuomet labai plakdavos, ir naktims miegot negalėdavau. Bet kai jie tojo plaktų, ir taip miegojau, kaip retai kada.

Pasirodo[,] širdies plakimas – nuo per didelio sėdėjimo ir nervų įtempimo – visa tai niekis.

Šandie 22. Poryt – Kūčios. Aš[,] žinoma[,] vienas būsiu – perrašinėsiu Heinės vertimą „Nordsee“ [5] ar gal versiu Novaliso „Himnai nakčiai“. [6] Ir visos šventės bus taip, gal ir Nauji metai. Na, apie tai aš begalvoju, tik dabar visa diena man pinas galvoj Saalfeldo laukai ir aguonos – žydinčios, raudonos, didelės. [7] Man rodos, kad aš vėlei gyvenu laukų laisve ir plačiai plačiai alsuoju, ir aguonų laukai aplinkui – ir Tave labai labai myliu. Visas mano dabartinis „darbas“ – kažkoks košmaras, – ne[,] ne košmaras, bet toks rūkas[,] sapnas, kuris kažkaip užklojo pasaulį nuo mano akių, bet kuris turi nukristi, kuris su manim niekuo nesurištas, kuris tik priepuolamai užkrito mano dūšią. Ir man kažkaip rodos, kai aš pereisiu šią „mokyklą“[,] aš būsiu dūšioj dar laisvesnis, negu mano dabartinės svajonės pasiekti gali, ir gal mokėsiu skirti „gera“ ir „bloga“ – tik ne taip, kaip mane mokina tai daryti. – –

O man tavęs[,] Vandukai[,] baisiai ilgu, baisiai! Kad tu tik žinotum! Aš nepasakyčiau, kad dabar man būtų liūdna, gal per daug aš turiu vilties, gal greito mūsų džiaugsmo nujautimas ir darbas atstumia liūdėjimo šešėlius. Bet man labai labai ilgu. Ir man rodos, aš Tave dabar taip gražiai myliu. Kaip po aguonų laukus, kaip po mėlynas kalnų viršūnes, kaip palei tylas Nemuno bangas – – Jei nebūtų ilgėjimos – ar būtų galima taip gražiai mylėti! Ar nenuostabu, Vandukai[,] – jau daugiau keturių metų. Kaip mes esame dūšioj kartu, o visa tai – ne tai, kad kaip viena diena – kaip vienas mirksnis, saulėtas, džiaugsmingas kaip aguonų lauko šlamėjimas! Ir mes jau daugiau 5 mėnesių nesimatėm – bet aš tave taip gyvai jaučiu – tarytum aš dabar pareisiu namo ir rasiu tave laukiančią, mylinčią, tokią mano, mano! Ir kaip man šandie aišku: jei aš neturėčiau Tavęs, jei aš neturėčiau vilties, kad mano dabartinis „darbas“ galėtų kiek mūsų džiaugsmą padidinti – aš nė manyt nemanyčiau apie kvotimų laikymą. Ir jeigu aš išlaikysiu – tai tik dėl tavęs, Vandukėli!

Ar tu mane myli taip labai, mažuolėli tu mano!

O iš tavęs aš jau taip senai beturėjau laišką. Maniau[,] kad šandie ateis – nebuvo. Gal pirmadienį – Kūčių dieną? Būtų gerai, kad gaučiau – būtų gerai, kad nors taip tave galėčiau turėti Kūčių dieną. Aš taip norėjau ką padaryt, kad švenčių metu nieko negalvot – tik dirbt – dirbt akiai, beprotiškai – bet[,] matyt[,] neišlaikysiu. Man taip ilgu! Ir pro visas formulas ir abstrakcijas spindi raudoni aguonų laukai ir aš jaučiu tavo alsavimą.

Vandukėli, kaip aš norėčiau tave turėti!

O tu pabučiuok mane, padūmok man. O aš tave bučiuoju visą-visą – taip, kad tu būtum visa manyje ir kad aš visas užsimirščiau tavy ir sudegčiau.

Bučiuoju Tave – bučiuoju.

Tavo Bol.

22 / Šeštadienis.

KOMENTARAI

- [1] Julius Abraitis (1890–1987), nuo 1922 m. pab. vyr. pulko gydytojas.
- [2] Juozas Urbšys (1896–1991), diplomatas. 1922 m. dirbo Užsienio reikalų ministerijoje, kur iš pradžių ėjo Lietuvos pasiuntinybės Berlyne konsulinio skyriaus vedėjo pareigas. 1922 m. buvo priimtas į Berlyno Fridricho Vilhelmo universiteto Filosofijos fakultetą.
- [3] Viktorija Gravrogkaitė (1896–1974), mokytoja. 1921–1923 m. studijavo gamtos mokslus Berlyno universitete. Su Baliu Sruoga buvo pažįstama jau Maskvoje, kur kartu studijavo, „buvo truputį jį įsimylėjus“ (Vandos Daugirdaitės laiškas Algiiui Samulioniui, iš Čikagos – į Vilnių, 1978-06-11, in: *LLTI TS*, l. 1r). Su Baliu Sruoga Viktoriją Gravrogkaitę siejo kalnų kelionės.
- [4] Balio Sruogos bičiuliai Juozas Abraitis ir Juozas Urbšys buvo pasiekę Kreuzeck kalną Bavarijoje, šį faktą jie paliudijo Vandai Daugirdaitei: „Vanduž... Ar tu žinai, kur aš dabar esmu? Vargais negalais užlipėm su Juliuku į Kreuzecko kalną ir pasilikom nakvoti. Suvalgau gan smarkiai, bet sieloj gera ir šviesu. O sniego kalnuose taip daug, prisiejo iki kelių braidyti, bet užtat ir ypatingas gražumas, ir smagumas. Bet tu, Vanduž, jau tuos gerumus pati pažinai ir mus supranti. Tai iš snieguotų kalnų siunčiu tau šventėms savo šviesų džiaugsmą ir nepyk, dovanok man mano negerumą, koks aš buvau su tavim Kaune. Man taip negera buvo širdužei ir gal todėl toksai buvau. Daugiau aš niekuomet toks nebūsiu. Džiaugiuos. Bučiuoju. Juozas Vanduk – toli, toli Tu dabar, o mes brendame po sniegus ir vyną geriam. Ir už tavo sveikatą. Ar atminsi mus per šventes? Viso, viso gero. Jul“ (Juozo Urbšio ir Juliaus Abraičio atvirlaiškis Vandai Daugirdaitei, iš Bavarijos – į Būgius, 1923-12-23, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 898, nr. 3, l. 1v).
- [5] Balys Sruoga anksčiau rašė apie vokiečių poeto Heinricho Heine'ės kūrinio *Šiaurės jūra* vertimą, kuris leido trumpam atitrūkti nuo pasirengimo baigiamiesiems egzaminams, atsikvėpti nuo mokslo, prasmingai išnaudoti poilsio laiką: „...o dabar visą vakarą verčiau Heinės „Nordsee“ – visa eilių knyga, ir dūšioj taip gerai pasidarė. Kažkoksai džiaugsmas nusileidžia į dūšią, kai atsitrauki nuo formulų, datų ir sausų „mokslo žinių“, kai gauni nors truputėlį išizvelgt į tolius ir platybę. Ar dabar aš kažkaip radau naują poilsio būdą – kai apkvaištu nuo formulų ir scholastikos ir nieko nebesuprantu, imu Heinę versti ir taip atsilsiu, ir dūšioj taip gera, ir tokius gražius sapnus sapnuoju“ (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Būgius, 1923-12-17, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 494, l. 1r). Vėliausią Heine'ės kūrinio *Šiaurės jūra* vertimo redakciją žr. in: Heinrich Heine, *Šiaurės jūra*, vertė Balys Sruoga, Kaunas: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1947, p. 7–66; Balys Sruoga, *Raštai, t. 5I: Vertimai*, parengė Algis Samulionis, Rimas Žilinskas, redagavo Donata Linčiuvienė, Rimas Žilinskas, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998, p. 156–202. Vertimo tekstų variantus, vertimo istoriją žr. in: *Ibid.*, p. 613–660, 792.

- [6] Novalis, tikr. Friedrich Leopold von Hardenberg (1772–1801), vokiečių rašytojas, ankstyvojo romantizmo atstovas. Lyrinį ciklą *Himnai nakčiai* (*Hymnen an die Nacht*) Novalis sukūrė 1797 m., gedėdamas savo sužadėtinės. Poemos vertimą Balys Sruoga baigė 1923-12-31. Vertė ne vien dėl vidinio poreikio, bet kartu ir siekdamas užsidirbti lėšų ateičiai, todėl rezultatu nebuvo patenkintas, vertimą vertino savikritiškai: „Šiandie sekmadienis, gr. 30 d., o pas mane – sunki darbo diena. Iki pusdienio mokinaus, o paskui baigiau versti Novaliso „Himnus nakčiai“ – ir visus perrašiau. Pavargau šiandie baisiai, net nugarkaulis skauda. Bet kartą pabaigiau. Bet kažkaip mašinališkai jį padariau. Tie himnai – garbė nakčiai ir mirčiai – bet aš jų nejaučiau, kaip reikėtų jausti – vien tik amatininkiškai, kad vaizdas atitiktų vaizdai, kad metrikos posmas išsemtų posmą. Gal dėl to, kad tasai ūpas dėl manęs dabar begaliniai tolimas ir kad jo pagrindinė mintis ir tendencija man svetima iki kaulų. Tai giliai religinis dalykas, esmėj pilnas ir gražus, bet mano visa prigimtis jam priešinas visomis išgalėmis. Kai verčiau – apie tai negalvojau. Bet perrašydamas pamačiau, kad aš padariau negyvą darbą. Ir versdamas neturėjau tokio džiaugsmo, kokį gavau verčiant Heinės *Nordsee*. Tiek to, padaryta – padaryta. [...] Žiūrėk, Vanduk, nors dabar pas mane mažiukas finansų krizis, bet gal iki važiavimui į Lietuvą man pavyks mano kapitalus surankioti, ypač jei pavyks tuojau Novaliso vertimą parduoti, tai aš turėsiu pinigų (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Miuncheno – į Būgius, 1923-12-30, in: LLTI BR, f. 53, b. 495, l. 1r-v, 2r).
- Novalio poemos vertimo ankstyvą variantą – mašinraštį, taisytą rašalu Balio Sruogos ranka žr. Novalis, *Himnai nakčiai* [I. [Kas gyvasai], II. [Nejaugi rytas turi grįžti visuomet?], III. [Kartą, kai aš karčias ašaras liejau...], IV. [Nūn aš žinau, kada bus paskutinis rytas...], V. [Plačiai paplitusią], VI. [Į glėbį požemio giliau]], in: LLTI BR, f. 1, b. 3989, l. 1-27r; dar kartą taisytą vertimo redakciją žr. Novalis, *Himnai nakčiai*, in: LLTI BR, f. 1, b. 1317, l. 1-27r. Vėliausią redakciją žr. Novalis, *Himnai nakčiai*, iš rankr. form. vertė Balys Sruoga, Miunchenas, 1923 m. gruod. 31 d., in: *Gairės*, Kaunas, 1924, Nr. 2, p. 75–89; poemos vertimą, vertimo istoriją dar žr. Balys Sruoga, *Raštai, t. 5I: Vertimai*, parengė Algis Samulionis, Rimas Žilinskas, redagavo Donata Linčiuvienė, Rimas Žilinskas, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998, p. 203–220, 792–795.
- [7] „Saalfeld – vietovė Tiuringijoje, kur paskutinį kartą buvom susitikę vasaros semestro metu“ (Vandos Sruogienės pastaba).